

Pohjois-Karjalan rajavartiosto
Esikunta
Rajatoimisto

15.04.2013

1 (5)

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto

RVLE:n lausuntopyyntö RVL Dno /2012/4026

HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS RAJAVARTIOINTIA KOSKEVASTA LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ JA ERÄISTÄ SIIHEN LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Pohjois-Karjalan rajavartiosto pitää tarpeellisena tehdä esitysluonnoksen mukaisia muutoksia nykyiseen voimassa olevaan lainsäädäntöön, jolla on vaikutusta Rajavartiolaitoksen tehtävien suorittamiseen. Tehokkaan toiminnan edellytyksenä on ajantasainen ja riittävät toimivaltuudet antava lainsäädäntö. Pohjois-Karjalan rajavartiosto pyytää kuitenkin kiinnittämään huomiota seuraaviin seikkoihin:

Laki rajavartiolain muuttamisesta 29 §

Lain kohdan tarkoitus on hyvä ja tarpeellinen, mutta nyt kiinteä tekninen valvonta on oikeudettomassa tilassa. Pahimmillaan tämä voisi esimerkiksi kiinteistön tai maa-alueen omistajaoikeuden muutostilanteessa johtaa siihen, että nykyisiä järjestelmiä jouduttaisiin purkamaan, koska Rajavartiolaitoksella ei ole kiinteän teknisen valvonnan rakentamiseen lakiperustetta.

Esitys: Kiinteä tekninen valvontalaitteisto olisi saatava sijoittaa ilman maa-alueen haltijan lupaa, mutta siitä olisi maksettava käypä korvaus (vrt. partiourat).

Laki rajavartiolain muuttamisesta 31 §

Pykälässä on rajattu rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttäminen rikosten selvittämisessä sellaisiin tapauksiin, joista voi seurata vankeutta. Tällöin esimerkiksi rajavyöhykettä koskevien oleskelu- tai liikkumisrikkomusten, rajanylityspaikan alueella tapahtuneen liikennevahingon selvittämiseen rajavartiomiesten/poliisin toimesta tai tullin valvomissa lievemmissä tullirikoksissa (lievä salakuljetus, lievä veropetos, lievä laitton tuontitavaraan ryhtyminen jne.) ei tallennetta voitaisi käyttää.

Esitys: Maininta siitä, että rajanylityspaikan teknisessä valvonnassa kertyvän kuvan ja äänen käyttäminen (muussa tarkoituksessa) rikosten selvittämiseen olisi edelleen mahdollista (ei vaadi rikosta, josta saattaa seurata vankeutta).

Laki rajavartiolaitoksen muuttamisesta 35 c §

Tämä pykälä ei ole linjassa Rajavartiolaitoksen operatiivisen kenttäjohtajajärjestelmän kanssa. Poliisilaissa tämä oikeus on sidottu yleisjohtajuuteen. Näin se tulisi Pohjois-Karjalan rajavartioston näkemyksen mukaan olla myös Rajavartiolaitosta koskevassa lainsäädännössä, koska yleisjohtaja on hallintoyksikössä aina tavoitettavissa oleva henkilö, joka vastaa esimerkiksi voimankäyttöohjeiden ja -määräysten hyväksymisestä tilanneorganisaatiossa.

Esitys: Oikeudesta päättää ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta lisätään Rajavartiolaitoksen operatiivisen kenttäjohtajajärjestelmän yleisjohtaja.

Laki rajavartiolaitoksen muuttamisesta 43 a §

Rajavartiolaitoksella on 43 a pykälän mukaan oikeus käyttää rikosasiaa selvittäessä tiettyjä salaisia pakkokeinoja.

Pakkokeinolain 48 § mukaan suojaamisesta päättää Keskusrikospoliisin, suojelupoliisin tai valtioneuvoston asetuksella säädetyn poliisiyksikön päällikkö 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä ja asiakirjan valmistamisesta.

Salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies päättää muusta kuin 1 momentissa tarkoitetusta tiedonhankinnan suojaamisesta.

43 a pykälän mukaan rajavartiolaitoksessa kaikesta suojaamisesta päättää kuitenkin Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö.

Esitys: Rajavartiosto esittää harkittavaksi kyseisen pykälän tarkentamista siten, että Rajavartiolaitoksessa suojaamisesta päättäisi pakkokeinolain 48 § mukaan rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun rekisterimerkinnän tekemisestä ja asiakirjan valmistamisesta. Ns. alemmista suojaamisen liittyvistä toimista päättäisi salaiseen tiedonhankintaan Rajavartiolaitoksessa erityisesti koulutettu ja tehtävään nimetty pidättämiseen oikeutettu virkamies. Kyseisen toimivaltuuden omaavan henkilön ammattitaidon hallinta voidaan varmistaa hallinnollisin määräyksin. Tällä menettelyllä mahdollinen toimivaltuuden laajentaminen Rajavartiolaitoksessa ei edellyttäisi lainsäädännön muutosta.

Laki rajavartiolaitoksen muuttamisesta 77 b §

Pykälässä viitataan edellä olevaan 79 a pykälään. Oikea viittaus lienee 77 a pykälään.

Esitys: Pykälässä oleva viittaus korjataan koskemaan 77 a pykälää.

Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta 22 §

Ajoneuvohallintokeskus on ilmoittanut aikaisemmin, että rajavartiomiehille myönnetyt käyttöoikeudet eivät mahdollista uuden henkilön tietojen syöttämistä järjestelmään. Ajoneuvohallintokeskuksessa on katsottu, että henkilön tietojen tallennusoikeutta ei voida antaa Rajavartiolaitokselle, koska siitä ei ole erikseen säädetty. Ulkomaisen henkilön tietoja ei useimmiten ole ajoneuvoliikennerekisterissä, joten rajavartiomies toimittaa sellaista asiaa koskevat tiedot poliisille, joka tallentaa tiedot. Poliisin aloitteesta Ajoneuvohallintokeskus muuttaa poliisiyksikön koodin Rajavartiolaitoksen koodiksi. Ylimääräisen työn välttämiseksi tulisi varmistaa, että laki mahdollistaa Rajavartiolaitokselle myös henkilöiden tietojen tallentamisen ajoneuvoliikennerekisteriin.

Esitys: Selvitetään onko tarpeellista lisätä 22 §:n tiedonsaantioikeus myös ajoneuvohallintakeskukselta sekä 28 §:n mukaisesti luovuttaa tietoja ajoneuvohallintakeskukselle ao. asian johdosta.

Rajavartiolaitoksen ulkomaille lähetystöihin ja konsulaatteihin sijoitetut yhdyshenkilöt joutuvat tehtävissään tiedustelemaan oikeusrekisterikeskuksesta mm. ulkomaalaisten henkilöiden sakkojen maksuun liittyviä tietoja, joilla on merkitystä mm. viisumeja myönnettäessä. Tällä hetkellä, jokainen tiedustelu joudutaan tekemään ulkomailta tehdyllä puhelintiedustelulla. Tämä ei ole toiminnallisesti ja kustannuksellisesti järkevää. Oikeusrekisterikeskus on ilmoittanut, että heillä ei ole oikeutta antaa kyseiseen rekisteriin kyselyoikeutta mm. rajavartiomiehille.

Esitys: Selvitetään onko mahdollista saada kyselyoikeus oikeusrekisterikeskuksen ao. rekisteriin, jos 22 §:ään lisätään Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeus kyseessä olevassa asiassa.

Muut huomioitavat asiat

1.) Lainsäädännössä on käytetty operatiivisella päätöksentekotasolla toimittaessa useita eri päätöksentekotasoja ja -nimikkeitä. *Mm. luutnantin arvoinen rajavartiomies, pidättämiseen oikeutettu virkamies, rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies, rajanylityspaikan esimies, säädetään päällystöön kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan rajavartiolaitoksessa vähintään luutnantin arvoiseen rajavartiomieheen, vähintään esiupseerin virassa palveleva rajavartiomies, vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies, tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, hallintoyksikön päällikkö, pakkokeinolain 2 luvun 9 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu rajavartiolaitoksen virkamies, sovelletaan rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen, oikeudellisen osaston osastopäällikkö tai apulaisosastopäällikkö, rajavartiomies taikka muu rajavartiolaitoksen henkilöstöön kuuluva tai poliisin hyväksymä tähän tehtävään koulutettu henkilö.* Tämä voi aiheuttaa epäselvyyttä toiminnallisessa päätöksenteossa ja voi vaikuttaa heikentävästi päätöksentekotilanteessa rajavartiomiehen oikeusturvaan. Laki edellyttäisi tältä osin parempaa selkeyttä ja johdonmukaisuutta.

- 2.) Niiralan rajanylityspaikalla tapahtuneiden ns. läpiajojen yhteydessä on tullut esille oikeuden päätöksissä se, että rajanylityspaikalla olevat liikennemerkit eivät osoita riittävästi sitä, että rajanylittäjä olisi velvollinen tulemaan ulkorajaa ylittäessään rajatarkastukseen (passintarkastukseen). Oikeudeton tila täytyisi vain silloin kun rajanylittäjällä on selkeä tietoisuus siitä, että hän on passilain edellyttämällä tavalla velvollinen pyydettäessä esittämään passinsa rajatarkastuksessa. Erään oikeuden päätöksen mukaan mm. liikennemerkki "tullitarkastus - pakollinen pysähtyminen" ei osoita riittävästi sitä, että henkilö on velvollinen menemään myös rajatarkastukseen. Tällä hetkellä ei ole sellaista voimassa olevaa liikennemerkkiä, jolla tämä velvollisuus selkeästi osoitettaisiin.

Esitys: Rajavartiosto esittää, että lainsäädäntöä ao. tapauksissa tarkennettaisiin niin, että rajanylittäjällä on velvollisuus esittää passinsa rajanylityksen yhteydessä. Lisäksi on harkittava perustettavaksi sellainen liikennemerkki, josta ilmenisi rajaa ylittävän henkilön velvollisuus pysähtyä rajatarkastusta (passintarkastusta) varten.

- 3.) Rajaturvallisuustilanteen sitä edellyttäessä perustetaan rajajoukot, joita tullaan käyttämään mm. vaikeutuvan rajatilanteen hallintaan. Kyseiseen joukkoon kuuluu myös reserviläisiä, jotka eivät ole rajavartiomiehiä eikä heillä näin ollen ole rajavartiomiehen toimivaltaa. Nykyisen vallitsevan käytännön mukaan reserviläiset voivat toimia toimivaltaa edellyttävissä tehtävissä vain rajavartiomiehen jatkuvan valvonnan alaisuudessa. On epäselvää miten tämä rajavartiomiehen valvonnan alaisuus tulkitaan. Täytyykö rajavartiomiehen olla konkreettisesti reserviläisten mukana vai voidaanko tämä toteuttaa muulla tavoin.

Esitys: Rajavartiosto esittää kyseisen asian huomioimista sekä harkitsemaan asiaan liittyvän toimivaltuuden huomioimista lainsäädännön yhteydessä.

- 4.) Rajavartiolaitoksen joutuessa valmistautumaan erilaisiin vaikeutuvan rajaturvallisuustilanteen luomiin uhkiin, ei lainsäädäntö kaikilta osin vastaa niihin vaatimuksiin, joita tehtävät edellyttävät. Esimerkiksi rajaturvallisuustilanteen vaikeutuessa ryhdytään toimintoja tietyissä vaiheissa siirtämään myös ns. normaaliolojen toimitilojen (vast.) ulkopuolelle. Tällöin tehdään mm. valmisteluja, joilla on merkitystä ulkoisen turvallisuuden kannalta. Tässä vaiheessa ei välttämättä valmiustilalaki ole vielä voimassa ja tästä syystä ulkopuolisten liikkumista alueilla, joissa tehdään ulkoiseen turvallisuuteen liittyviä valmisteluja, ei voida lain perusteella estää. Liikkumisrajoitukset edellyttävät sisäasianministeriön päätöstä asiassa, joka on varsin raskas menettelytapa lähteä esittämään jokaiselle alueelle erikseen liikkumisrajoituksia. Lisäksi esimerkkinä voidaan todeta, että vaikeutuneen rajatilanteen edellyttävissä valmisteluissa voidaan joutua tekemään rakennelmia (vast.) myös muulla kuin raja-alueella. Tällöin riittävällä lainsäädännöllä olisi turvattava riittävien rakennelmien tekeminen myös muualle kuin raja-alueelle.

- 5.) Rajavartiosto viittaa rajavyöhykelupa-asioista käytyyn keskusteluun ja esittää harkittavaksi, että paikallisten asukkaiden kohdalla nykyistä tulkintaa lievennettäisiin. Tasavertaisuusvaatimusten osalta voitaisiin referenssinä pitää esimerkiksi saaristolaisten ajoneuvojen oikeuksia lauttaliikenteessä.

- 6.) Rajavartiosto pyytää huomioiman lainsäädäntöä kehitettäessä myös rajatarkastustoiminnoissa tapahtuneet ja näköpiirissä olevat muutokset. Muutettaessa mm. rajatarkastusjärjestelyjä (esim. kaistatarkastusjärjestelyt) on huomioitava mahdolliset muutostarpeet lainsäädäntöön liittyen.

Kun mm. rajatarkastustehtävissä arvioidaan toimintaan käytettävää aikaa (henkilötarkastukseen liittyvät kirjaukset ym.) on huomioitava myös tiedoksiantovaiheessa tehtävät tarvittavat tulkkaus- tai käännöstarpeet. Vaikka tämä ei sinällään kuulu lainsäädäntöesitykseen, nähdään sillä olevan merkitystä toimintaan käytettävää kokonaisaikaa arvioitaessa (HE sivu 38, 28 a §).

Komentaja
Eversti

Olli Lampinen

Toimistopäällikkö
Majuri

Aarne Tiainen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä. Rajavartiolaitos 15.04.2013 klo 15.25. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.